

The Netherlands Institute for Social
Research

Bevolgingskrimp & leefbaarheid

15 juni 2011

*Discussiebijeenkomst
'Van krimp naar kans'*

Gebiedsplatform

Alblasserwaard – Vijfheerenlanden

Anja Steenbekkers
Sociaal en Cultureel Planbureau

INHOUD

- 1. Bevolkingsontwikkeling in Nederland**
- 2. Wat is krimp?**
- 3. Krimp in Nederland**
- 4. Bevolkingsontwikkeling in Alblasserwaard-Vijfheerenlanden**
- 5. Krimp en leefbaarheid**
- 6. Conclusies**

Bevolkingsontwikkeling wordt bepaald door:

- Geboorten
- Sterfte
- Immigratie
- Emigratie

Regionale bevolkingsontwikkeling:

- Binnenlandse migratie geeft grootste bijdrage aan bevolkingsdynamiek

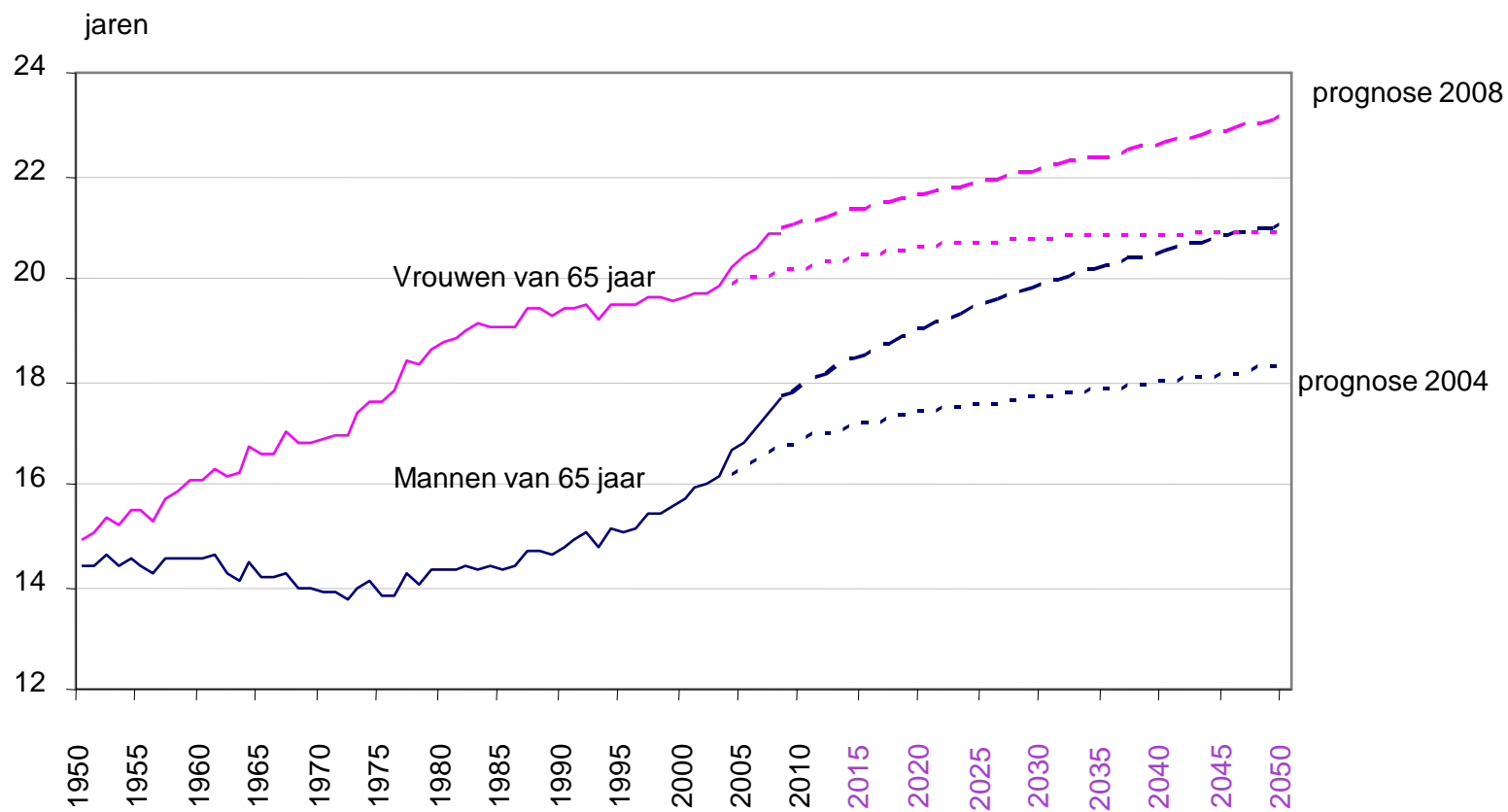

Bevolkingsontwikkeling

	geboorte <i>x 1000</i>	sterfte <i>x 1000</i>	immigratie <i>x 1000</i>	emigratie <i>x 1000</i>
2000	206	141	133	79
2005	187	136	92	119
2010	184	136	150	118
2030	191	183	130	110
2045	186	214	130	110

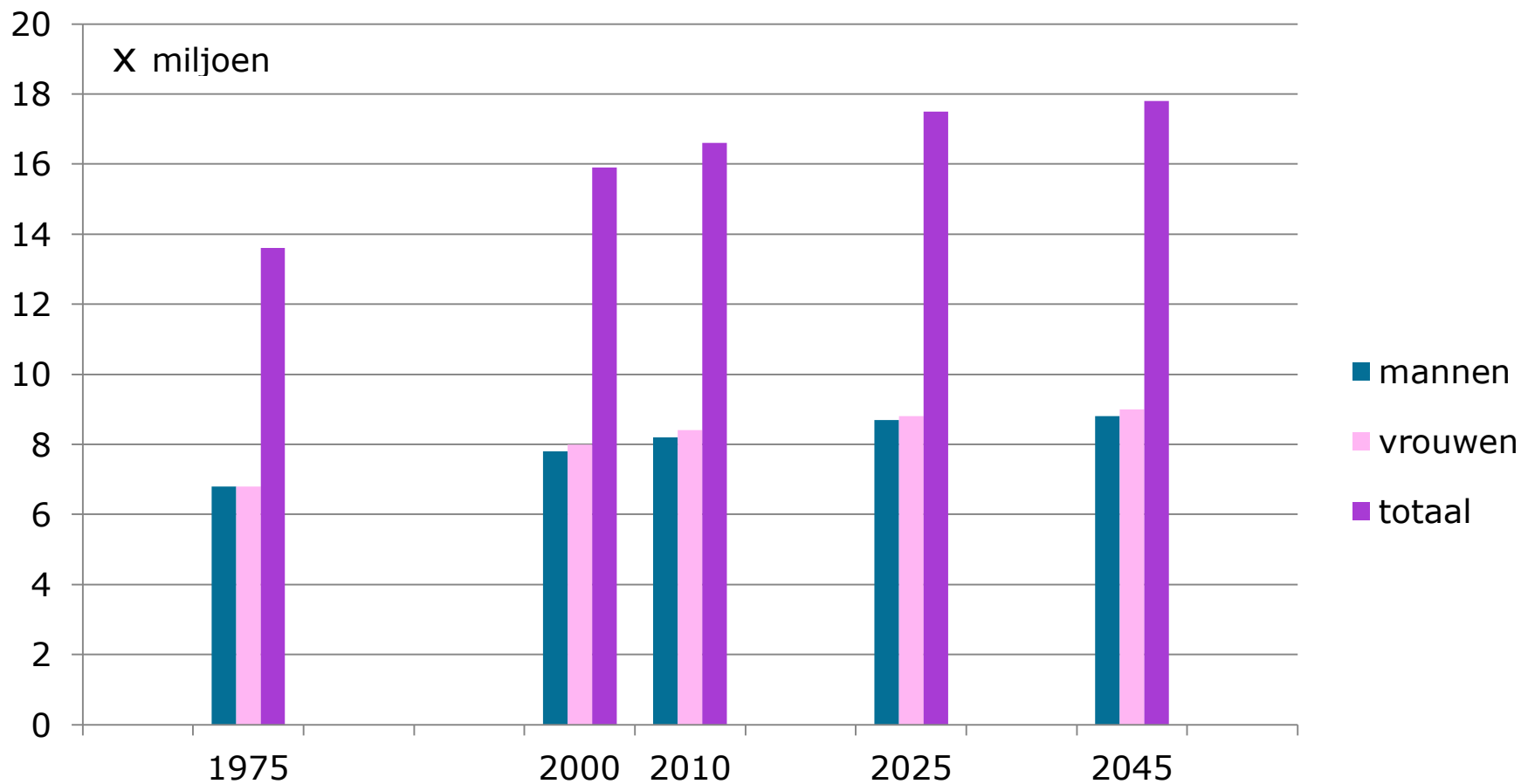
Stijgende levensverwachting

1. Bevolking in Nederland

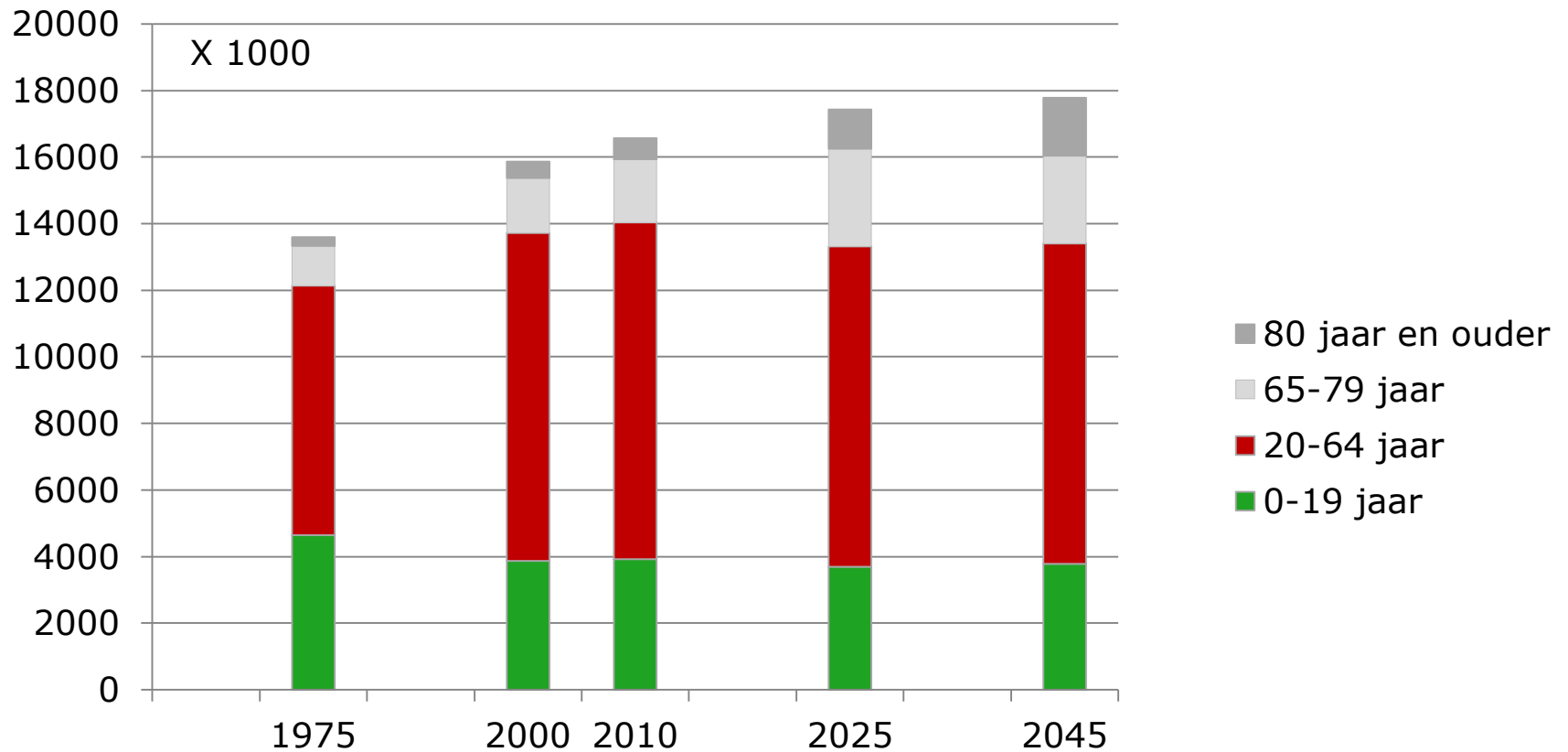

De Nederlandse bevolking groeit

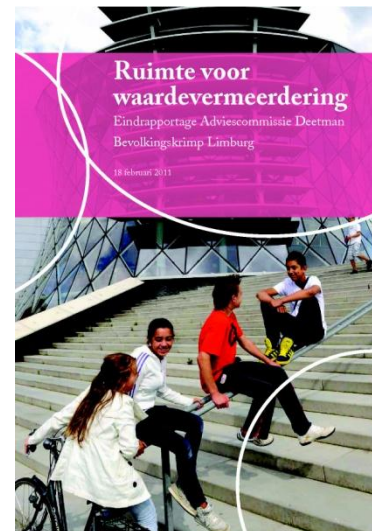
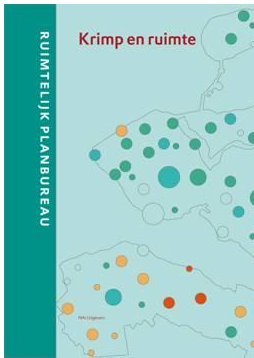

Vergrijzing en (relatieve) ontgroening

2. Wat is krimp?

Wat is bevolkingskrimp?

Krimp = een afnemend aantal inwoners in een bepaald gebied en in bepaalde periode.

Afname te definiëren in termen van:

- **Inwoners:** aantal en samenstelling van de bevolking, bijvoorbeeld naar leeftijd of etniciteit;
- Aantal **huishoudens** en huishoudenssamenstelling, bijvoorbeeld naar omvang, levensfase of inkomen
- Specifieke groepen: beroepspopulatie, leerlingenpopulatie, zorgbehoefte populatie, etc..

Oorzaken van krimp

Demografisch: hoger sterftecijfer dan geboortecijfer of meer emigratie dan immigratie (bevolkingspolitiek)

Ruimtelijke ontwikkelingen: 'polarisatie', een bepaalde regio of stad wordt veel sterker dan andere, en heeft daardoor een aanzuigende werking op bedrijven en mensen;

Economische ontwikkelingen; transformatie van een gebied kan een oorzaak zijn, waarbij met het wegtrekken van bepaalde productiesectoren (de-industrialisatie, desagrisering) ook een deel van de bevolking het gebied verlaat;

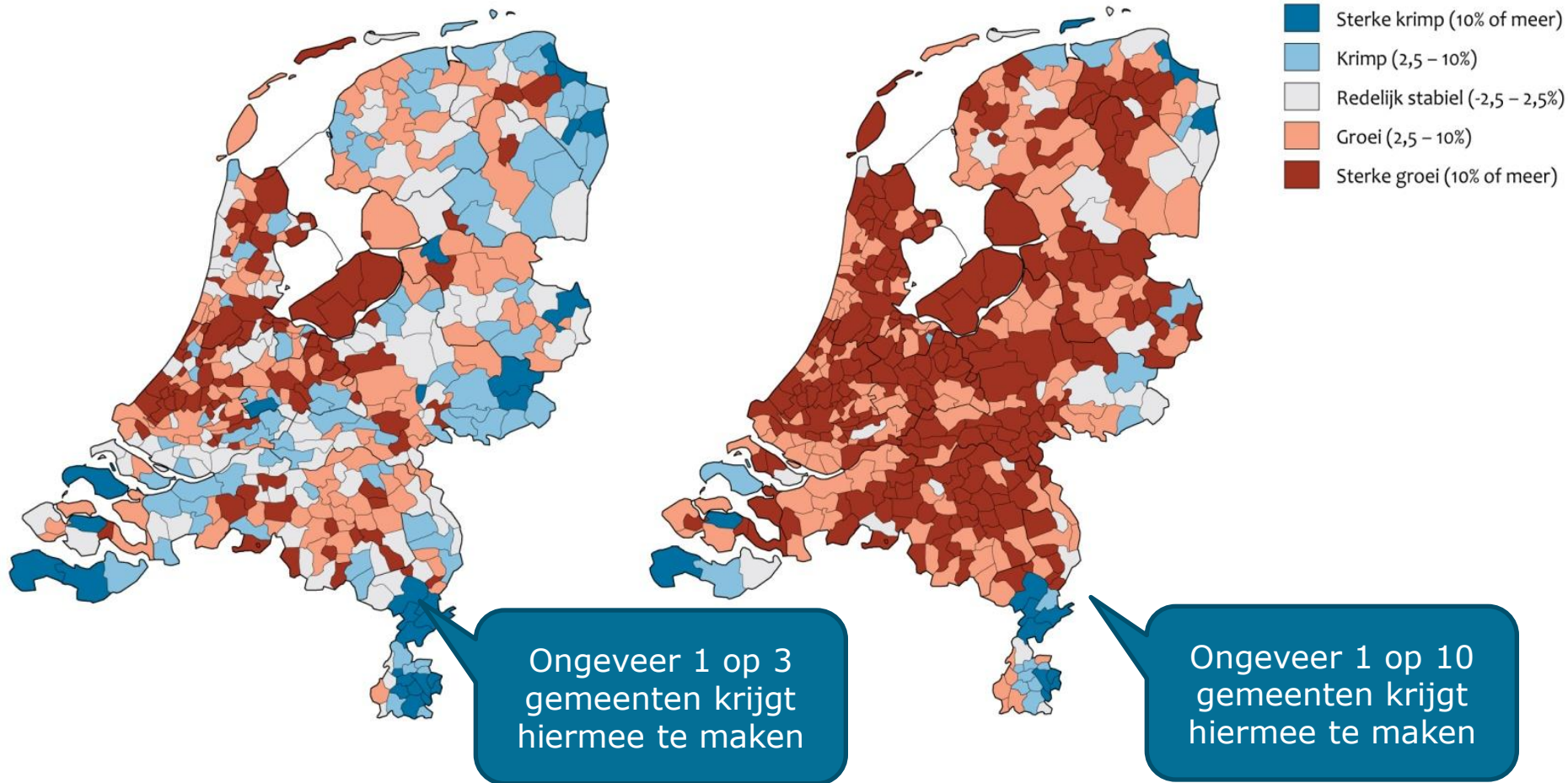
Bijzondere calamiteiten; zoals een oliecrisis, oorlog of hongersnood.

3. Krimp in Nederland

Bevolkingsontwikkeling per gemeente, 2008 – 2040

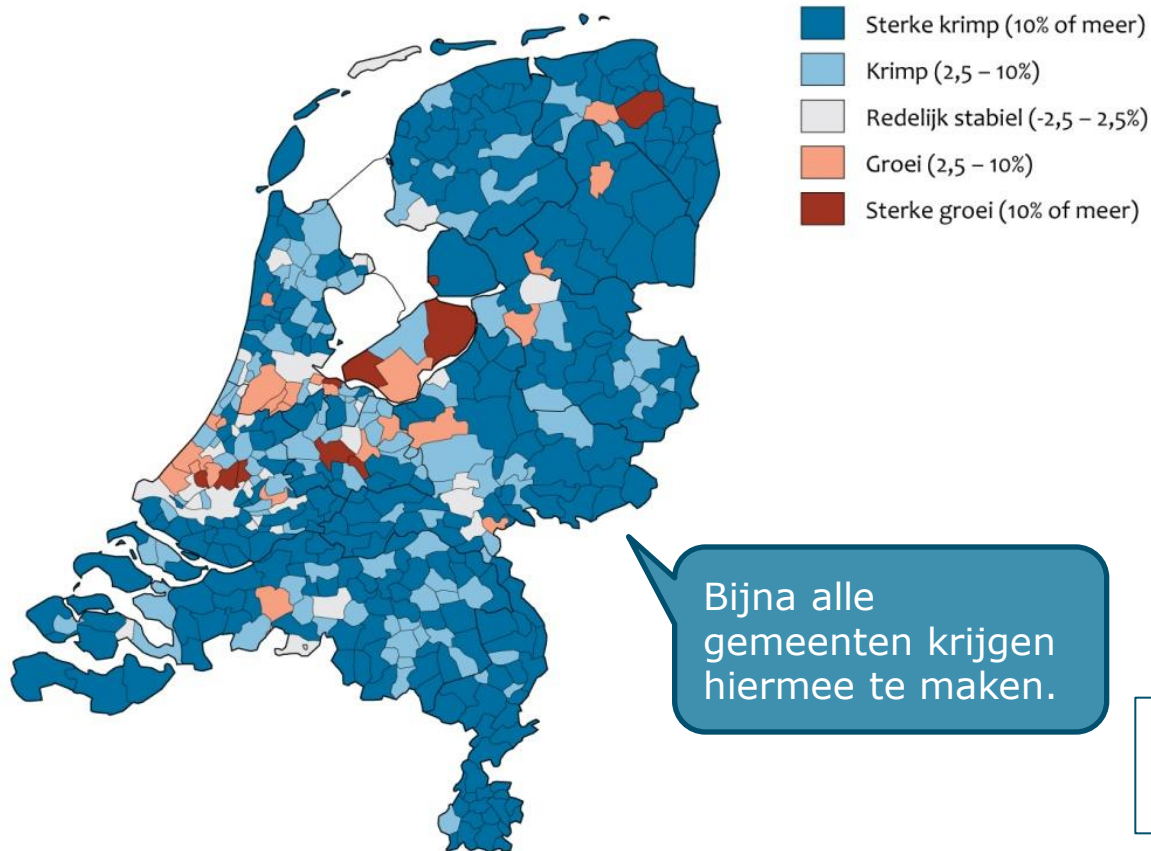
Huishoudensontwikkeling per gemeente, 2008 – 2040

3. Krimp in Nederland

Ontwikkeling potentiële beroepsbevolking per gemeente, 2008 – 2040

Aantal werkenden

2010	10,1 miljoen
2020	9,9 miljoen
2030	9,6 miljoen
2040	9,2 miljoen

2010	4 werkenden per 65+
2040	2 werkenden per 65+

Diverse verschijningsvormen

Parkstad Limburg

Bovengemiddelde ontgroening en bovengemiddelde vergrijzing gevolg van:

Uittocht jonge hoogopgeleide, werkzoekende jongeren naar Randstad, België of Duitsland

Wegtrekken van midden- en hoge inkomens

Terugkeer van zorgbehoevende ouderen naar de regio

Zeeuws-Vlaanderen

Geen recente bevolkingsdaling, wel afwezigheid van groei door negatief binnenlands migratiesaldo

Vergrijzing door verschuivingen tussen leeftijdscategorieën: afname jonge huishoudens en toename ouderen

Sterfte overschot

Bron: Topteam Krimp

Diverse verschijningsvormen

Noord-Oost Groningen

Leegstand, waardedaling van woningen en bedrijfspanden, ontbreken van doorstroming binnen woningmarkt

Sociale segregatie; achterblijven van kansarmen, ouderen, werklozen in minder aantrekkelijk wijken

Voorzieningen staan onder druk, lange afstand tot voorzieningen

Verloedering van de openbare ruimte door leegstand, sociale segregatie of stagnerende nieuwbouw.

Lokale en regionale variatie

Sociaal-cultureel > geboorten

Conjunctuur > geboorten, emigratie/immigratie

Regionale economie: migratie

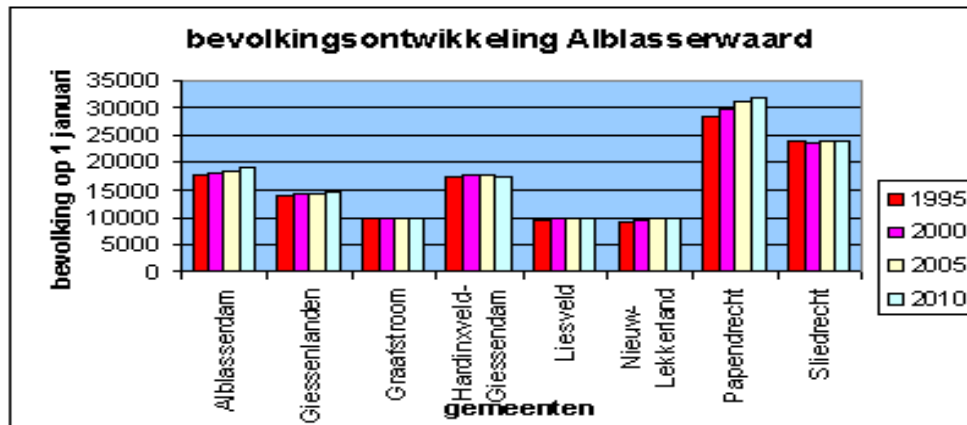
Planologie: migratie

Verstedelijking: migratie

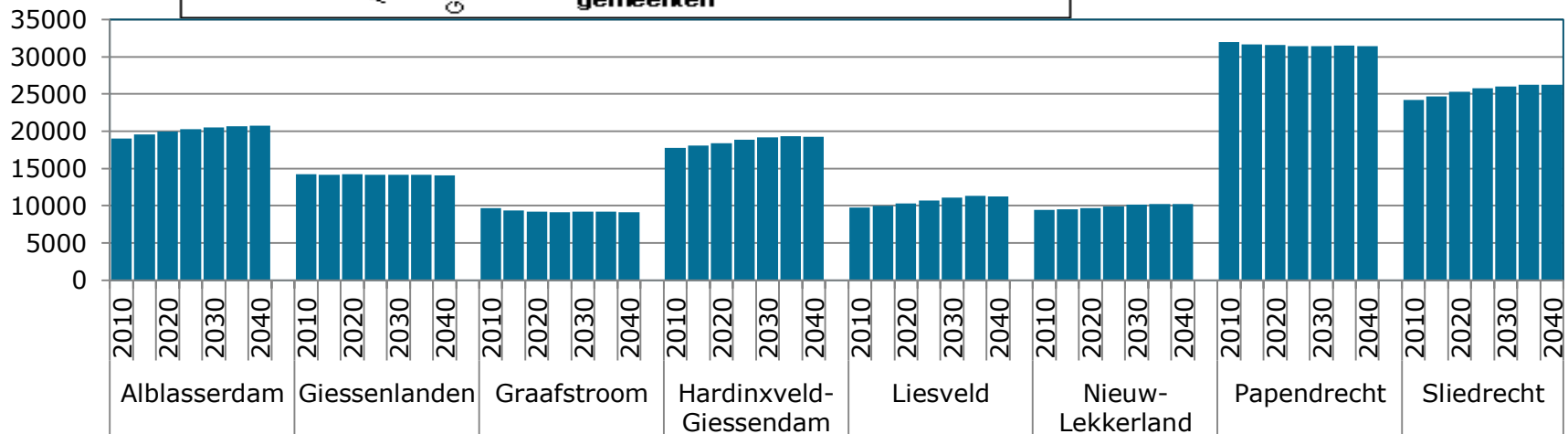
Schaalvergroting en automobilititeit: migratie

Bevolkingsontwikkeling Alblasserwaard

Bron: Kim Andriessen (2009)
Topdorpen in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

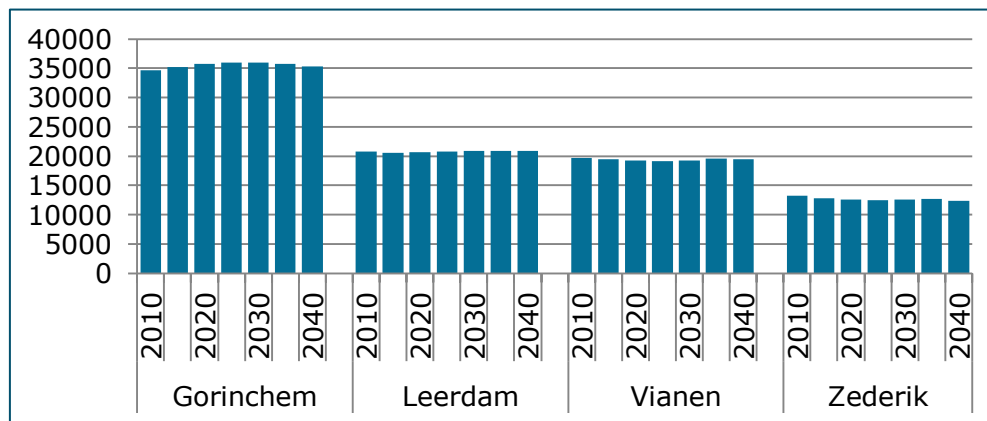
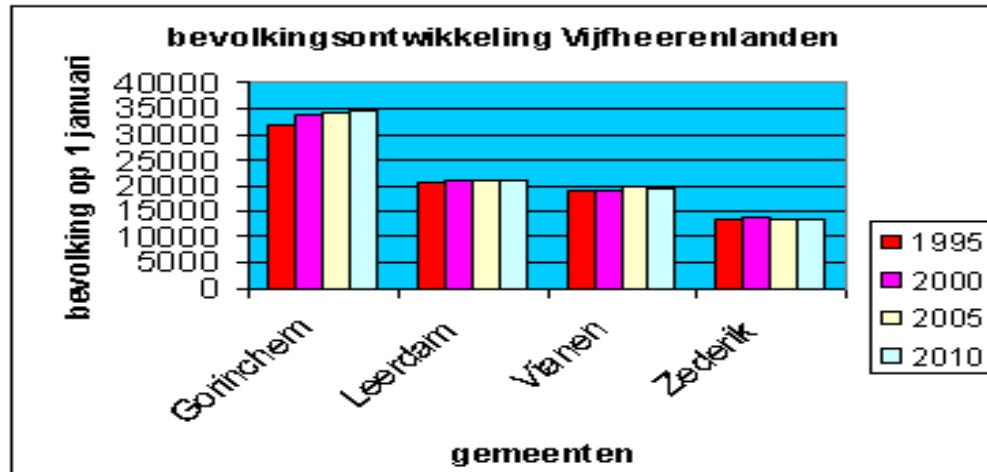

5. Krimp in de regio A-V

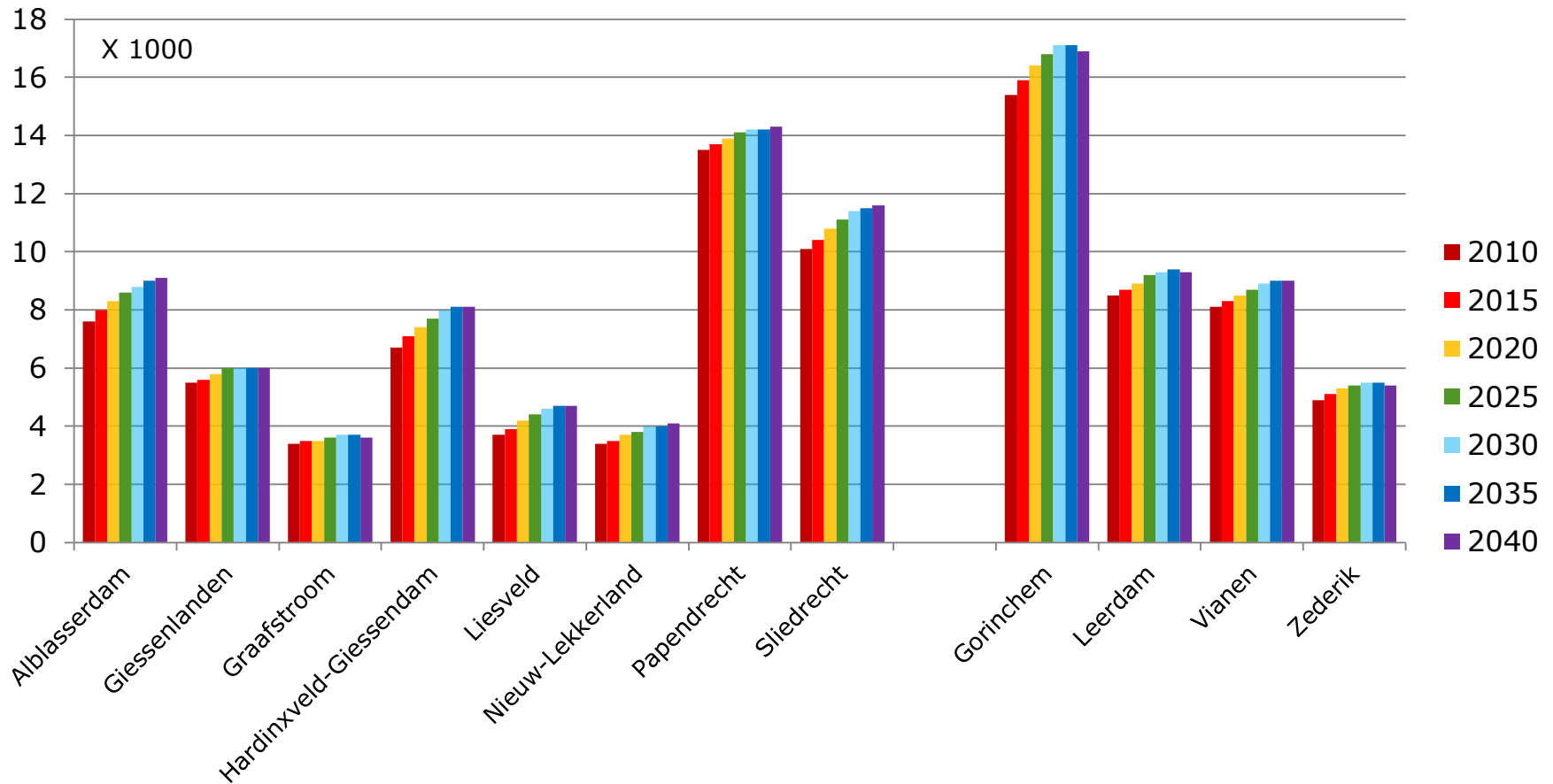
Bevolkingsontwikkeling Vijfheerenlanden

5. Krimp in de regio A-V

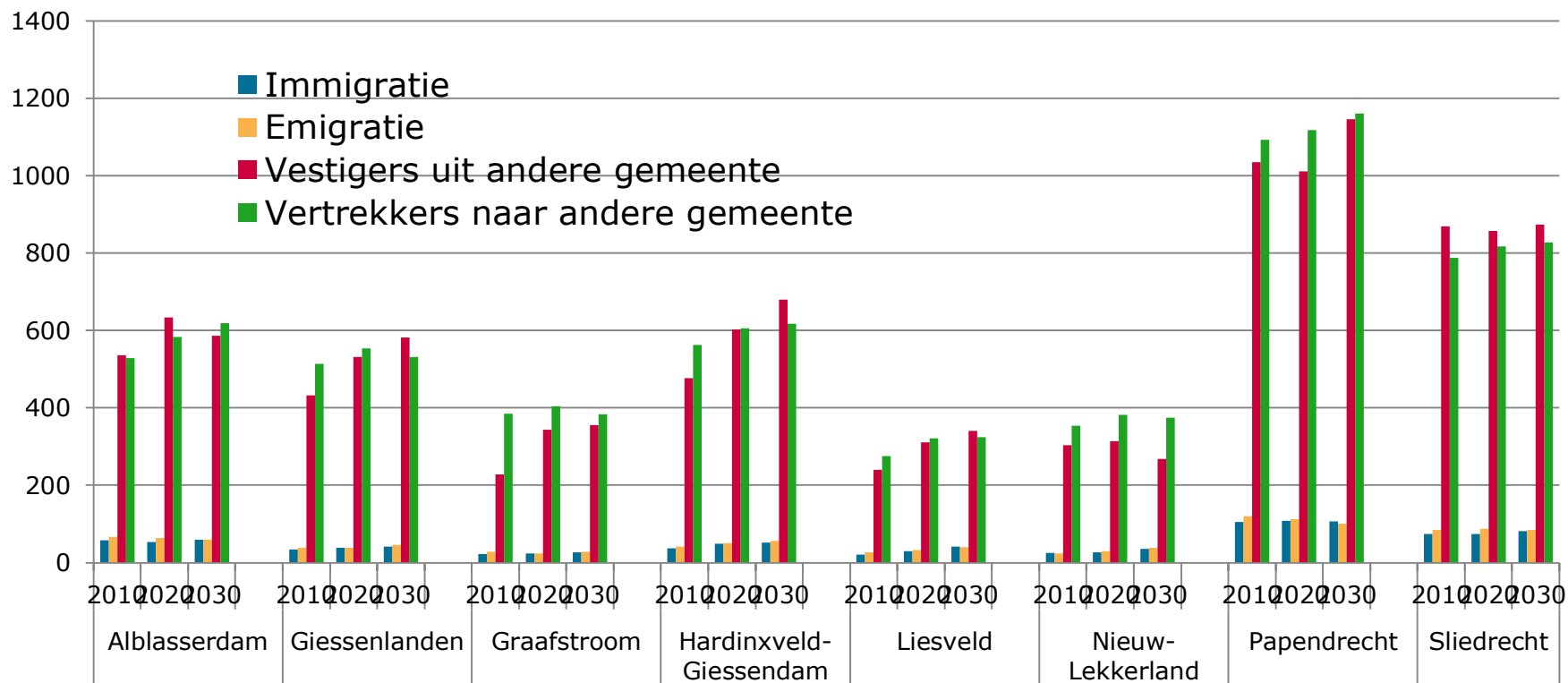

Ontwikkeling van huishoudens in de regio

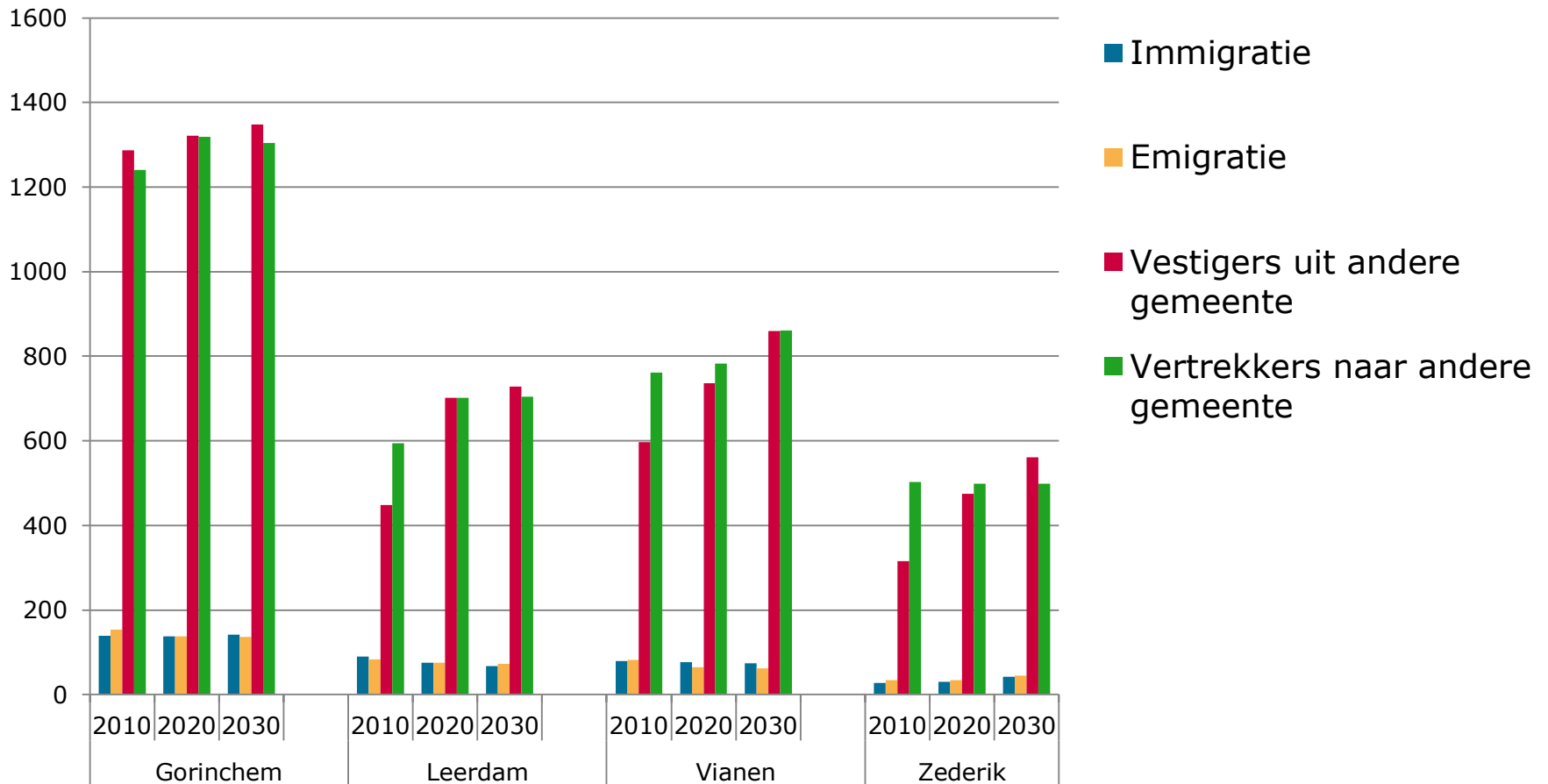
Migratie in de Alblasserwaard

5. Krimp in de regio A-V

Migratie in Vijfheerenlanden

Extreme situaties zijn aansprekend

‘Spookdorpen’ in Frankrijk

‘perforierte Städte’ in Duitsland

Theorie van krimp en groei

'Cumulatieve causatie' : gevolgen van een eenmaal ingezette ontwikkeling stapelen zich op

groei > zelfversterkende mechanismen > groei

krimp > zelfversterkende mechanismen > krimp

Zichzelf versterkende mechanismen van krimp

LEEFBAARHEID

Krimp > leegstand > leefbaarheidsproblemen > minder vestigers > nog meer krimp > etc.

VOORZIENINGEN

Krimp > minder draagvlak voor voorzieningen > bevolking volgt voorzieningen > krimp > etc.

WERK

Krimp > afname beroepsbevolking > werk volgt arbeidsaanbod > bevolking volgt werk > krimp > etc.

WONINGPRIJZEN

Krimp > minder vraag naar wonen > prijsdaling woningvoorraad > minder investeringsbereidheid > minder vestigers > prijsdaling > etc.

'Harde krimp' versus 'zachte krimp'

Harde krimp: leegstand, verdwijnen voorzieningen

Voor de toekomst is *zachte krimp* belangrijker:

veranderende sociale structuur > beleving over leefbaarheid van de omgeving wordt aangetast

- Kansrijke jongeren zoeken elders werk/opleiding
  - > geen jonge gezinnen en kinderen
    - > minder draagvlak kindervoorzieningen
    - > minder leden voor verenigingen en buurtcomité
- Groep ouderen groeit
  - > hoe aan vraag naar ontmoetingsplekken, gezondheidscentra, zorg en andere dienstverlening te voldoen?
- Waar hoor je de nieuwtjes als er geen ontmoetingsplek meer is?

Sociale vitaliteit

local empowerment

burgerinitiatief

collectieve zelfredzaamheid

trots

lokaal bewustzijn

maatwerk oplossingen

gebiedsidentiteit

sociaal kapitaal

zelfbeeld

dynamiek

imago

energie

lokale cultuur

innovatie

cultureel erfgoed

creativiteit

gebiedskwaliteiten

verbindingen leggen

streekeigenheid

ontmoetingen

sleutelfiguren

samenwerken

voorlopers

stad-land verbindingen

competenties

volksaard

Conclusies

Krimp in de regio Alblasserwaard – Vijfheerenlanden lijkt beperkt.

De ene krimp is de andere niet!

Voor toekomst is 'zachte krimp' belangrijk!

Sociale vitaliteit is de sleutel tot leefbaarheid.

